

**Juris Smaļinskis
Aigars Liepiņš**

Par Cieceres ezera dziļumiem?

Grūti tagad atklāt, kā radušies kļūdainie priekšstati par Cieceres ezera lielo dziļumu. Taču 1999. gada decembrī noskaidrojām, ka Ciecēris ir 22 metri dziļš, nevis divtik daudz. Vēl joprojām daudzos nopietnos izdevumos un ikdienišķās publikācijās tiek atkārtoti izplatītās aplamības, kuras turpmāk būtu iespējams labot.

Kas rakstīts mācību grāmatās, enciklopēdijās un ģeogrāfijas atlantos? Cieceres ezers, kas atrodas Saldus rajonā, ir trešais dziļākais Latvijas ezers un dziļāko sarakstā tam allaž bijusi trešā godpilnā vieta. Šīs ziņas literatūras avotos atrodamas jau no septiņdesmitajiem gadiem. Interesanti, ka apjautājot vietējos iedzīvotājus, īpaši zvejniekus, neviens neminēja šādu skaitli, bet gan kādus 20 - 30 metrus.

Savlaik, no Latvijas ezeru pētnieces Mirdzas Leinertes uzzinājām interesantu faktu par Cieceres ezera dziļumiem. 1987. gada jūlijā, pētot skābekļa koncentrāciju Cieceres ezerā, zinātniecei nebija izdevies atrast lielākus dziļumus, kas pārsniegtu 20 - 22 metrus.

Mūsu rīcībā nonāca 1972. g. Latvijas ezeru kadastra dokumenta kopija, kurā minētais Cieceres ezera maksimālais dziļums ir 50 metri! Un šī paša kadastra ezera izobatu (dziļuma līniju) karte, kurā ezera lielākais dziļums ir 21 metrs!?

Ekspedīcija, kas noritēja pēc gadsimta lielākās Ziemeļeiropas vētras - 5. decembrī bija pilnīgs pretstats iepriekšējai dienai. Esam trīs pētnieki - Aigars Liepiņš, Juris Smaļinskis un topošā ģeogrāfe Inga Hoņavko. Ir auksts, spīd jauka, bet skopa ziemas saule un ezera virsma ir gluda kā spogulis. Ne mīņas no lielā vakardienas vēja. Turklāt, ezers naktī jau no malām sācis aizsālt, aizsalušas arī vakar pielīkušās laivas atslēgas. Lai arī šis nav piemērotākais gadalaiks, līdz 2000. gadam Cieceres ezera mīklu esam uzņēmušies atminēt. Laiva skrapstēdama uzlauz plāno piekrastes ledus un lēni ieslīd mierīgajā ūdensklajā. Mūsu rīcībā ir eholote, kas rāda ne tikai ezera dziļumu, gultnes virsmu un struktūru, bet arī zivis. Pēdējās gan mums interesē vismazāk. Tikai nepārtraukts mērierīces ekrāna attēlotais ezerdobes zīmējums ļauj pilntiesīgi spriest par tās raksturu. Cieceres ezera dibens ir samērā vienveidīgs. Pārsteidz tikai zemūdens nogāžu stāvums krasta tuvumā. Piemēram, pie vecā kaļķu cepļa 20 m attālumā no krasta jau ir 10 metrus, bet gabaliņu tālāk - 13 metrus dziļš. Tas ir piecstāvu mājas augstums! Turpretim, braucot pa ezera garenasi dziļumi pārsvarā mainās ļoti lēni un vienmērīgi.

Dziļākās vietas. Kā mērījumu gaitā izrādās, Cieceres ezerā nav viena, bet gan divas dziļākās vietas. Pirmā atrodas ezera daļā iepretim Seskiem, Vecciecerēm un Cieceres iztekai. Šeit aptuveni 400 m garā posmā atrodam 20 - 21 un vienā vietā pat 22 m lielu dziļumu.

Otra dziļākā vieta atrodas ziemeļrietumos no Ozolu salas. Domājams, ka 20 - 21 metru dziļš ir aptuveni 250 x 150 m liels ezera rajons. Šeit braucot ar laivu ehalotes rādījums ilgu laiku paliek nemainīgs. Arī aptaujātie makšķernieki vietu pirms Ozolu salas minēja kā zināmo dziļāko. Protams, maksimālos dziļumus pārmērām ar mērlenti. Un atšķirība nav vērā ņemama.

Vispārinot mūsu iegūtos rezultātus var secināt, ka Cieceres ezera ziemeļdaļā iepretim Broceniem (vietējie lieto formu ar īso “e”) ezers ir 8 - 15 m dziļš, ezera daļa no augstsprieguma elektrolīnijām līdz Cieceres iztekai - 12 - 22 m (maksimālais ezera dziļums), ziemeļrietumos no Ozolsalas - 18 - 21 m, rietumos no Ozolsalas 14 - 17 m, no Ozolsalas līdz Mazupes ietekai - 11 - 17 m, tālākais 3 km garais posms dienvidos no Mazupes ietekas 9 - 16 m, bet pats ezera dienvidgals aiz sažmaugas - ap 3 m dziļš. Tie ir dziļumi, braucot un mērot pa ezera garenasi. Gar tā malām, protams, ir seklāks.

Latvijas dabas apstākļi nav paredzami. Vakar trakoja vētra, bet šodien ezera dienviddaļu jau klāj vairākus milimetrus bieza ledus kārtā. Tomēr tas nav šķērslis mūsu tālākiem mērījumiem. Ja būtu gumijas laiva, tad gan klātos plāni. Ap pusdienas laiku pietājam ezera dienvidu galā. Tas ir kā neliels ezeriņš, kas ar sažmaugu atdalīts no pārējā Cieceres ezera. Izkāpjam uz cietzemes, izlokam sasēdētos un atdzisušos locekļus un apsveicam viens otru, jo laužts vēl viens, nu jau dziļi iesakņojies un grūti izravējams mīts par ezera 50 metru dziļumu. Taču labi apzināmies to, ka kļūdas, kas kādreiz tikušas drukātas, ir un pastāv.

Aizraujoši novērot kā aizsalst ezers. To var pilnvērtīgi darīt tikai atrodoties tā viducī. Ūdenstilpe aizvelkas ne tikai no krastiem, bet arī no vidusdaļas. Ezera ūdeni sākotnēji pārklāj visneparastāko formu leduspuķes, kas pamazām savienojoties viena ar otru, veido fantastiskas ledus rotas. Ir puspieci vakarā. Satumst. Eholotes ekrānā redzami cipari saskatāmi tikai ieslēdzot ekrāna gaismu. Ja no rīta ezera ziemeļu galā ledus bija tikai gar krastiem, tagad (8 stundu laikā!) ezers jau ir aizsalis pilnībā. Vietām to klāj līdz 5 - 8 milimetrus bieza ledus kārtā. Lai tiktu uz priekšu, airi sākotnēji ir jāiecērt caur ledu ūdenī, un pēc tam “jāizcērt” no ledusapakšas ārā. Nepiedzīvots pasākums. Ne jau velti Latvijas ezeru kadastrā norādīts, ka ezerā ledussega sāk veidoties 4. decembrī.

Visubeidzot, kopējais pa ezeru nobrauktais un eholotētais maršruts ir ap 35 kilometrus garš, bet lielākais iegūtais dziļums - 22 metri. Bet tas tikai vienā vietā.

Un atkal dzirdu argumentus - varbūt neatradāt īsto vietu, īsto dziļumu. Nu nevar būt. Nevar būt tur, 20 metru dziļumā vēl 30 m dziļa bedre. Neticiet, pārbaudiet!

Citi ezera mīti. Vēl viens ezermīts ir tā krastu atsegumi. Esam pētījuši arī ezera krastmalu, taču dabiskus kaļķakmens atsegumus neesam atraduši. Kaļķakmens ieži atsedzas blakus esošajā Cieceres kaļķakmens atradnes karjerā, kas ir netālu no ezera rietumu krasta. Taču tas nav ezera krasta nogāzē. Varbūt kādu maldinājis nelielais atsegums pie vecā kaļķu cepla. Tas, pēc visa spriežot, ir kaļķa ieguves rezultātā radušies un izgāztie sārņi, kurus noskalojuši un skatam pavēruši ezera viļņi.

Nākamais mīts saistās ar ezera krastiem. Būtu interesanti aprunāties ar autoriem, kas raksta par *“augstiem krastiem, kur vietām atsedzas kaļķakmeņi”*. Augstākie un stāvākie krasti ir atrodamī galvenokārt tikai ezera ziemeļu un dienvidu daļā, kā arī rietumos no Ozolu salas. Jā, tie redzami arī, braucot pa Liepājas šoseju, un kādam varētu likties, ka nākamo deviņu kilometru garumā nekas nemainās? Arī Cieceres ezera iegultnes (atrodas Cieceres - Ķerkliņu subglaciālajā iegultnē) minētais dziļums - 80 metri ir pārspīlēts. Ja 1: 10 000 mēroga topogrāfiskajā kartē paskaitīsim horizontāles, tad ievērosim, ka reti kur Cieceres ezera krastu augstums virs ezera ūdens līmeņa sasniedz 20 metrus. Bet pie dziļākās vietas krasti vispār ir samērā lēzeni. Tātad pie labākās gribas Cieceres - Ķerkliņu subglaciālās iegultnes maksimālais dziļums Cieceres ezera krastos sanāk nedaudz vairāk par četrdesmit metriem (22 m ezera dziļums + aptuveni 10 - 20 m augstie ziemeļdaļas un dienviddaļas krasti).

Kas mainījies? Kurš dziļāko ezeru sarakstā tagad būtu Cieceris, ņemot vērā jauniegūtos rezultātus. Grūti spriest. Latvijas Dabas enciklopedijā ir fakts, ka Latvijā vēl tikai 17 ezeri dziļāki par 30 metriem. Un vēl taču ir daudz ezeru, kas dziļāki par 20 metriem. Tādējādi, Cieceres ezers no trešās vietas ir “pārcēlies” pa vairākiem desmitiem dziļāko ezeru uz zemāku vietu!!! Bet Kurzemes dziļākā ezera gods tagad pieder Puzes ezeram Ventspils rajonā. Pēc Latvijas ezeru kadastra 1974. gada datiem tā lielākais dziļums ir 33, 6 m. Turklāt, šis ir vienīgais zināmais Kurzemes ezers, kas pārsniedz 30 m dziļumu. Atliek tikai cerēt, ka turpmāk skolu un augstskolu grāmatās izdarīs labojumus. Kā radusies šāda starpība? Atbilde, domājams, ir vienkārša - kāds savlaik pārrakstījis. Varbūt drukas kļūda. Bet ne jau nu ezers par 30 metriem kļuvis seklāks.